

України»/Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 02.06.2017).

2. Основи законодавства України про охорону здоров'я: закон України від 19 листопада 1992 року № 2801-ХІІ // БД «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12> (дата звернення 02.06.2017).

3. Здоровье-2020: основы европейской политики в поддержку действий всего государства и общества в интересах здоровья и благополучия. Копенгаген: Европ. регион. бюро ВООЗ, 2013. 16 с.

4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, від 27 червня 2014 року (ратифікована із заявою Законом України № 1678-VII від 16.09.2014) // БД «Законодавство України»/ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення 02.06.2017).

Одержано 12.06.2017

УДК 351.9:343.35(477)

Ольга Ігорівна БЕЗПАЛОВА,

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративної діяльності поліції факультету № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2886-695X>

СТВОРЕННЯ ВИЩОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ ЯК ВАЖЛИВИЙ КРОК У НАПРЯМІ ЗДІЙСНЕННЯ СУДОВОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

Корупція в Україні поширює свій негативний вплив на всі сфери суспільного життя, все глибше укорінюючись у повсякденному житті як основний, швидкий та найбільш дієвий протиправний засіб вирішення питань і досягнення певних цілей. Масштаби поширення корупції загрожують національній безпеці України. Такий стан справ потребує негайного вжиття системних та послідовних заходів, що мають комплексний характер. В умовах соціально-економічних реформ, які наразі здійснюються в державі, пріоритетними напрямками антикорупційної політики мають стати виявлення причин та усунення умов, що сприяють або можуть сприяти виникненню корупції, а також запобігання спробам їх створити.

Необхідно зазначити, що багато питань, які стосуються запобігання та протидії корупції, потребують законодавчого врегулювання. Поряд із низкою вжитих заходів, реформування вітчизняного антикорупційного законодавства є незавершеним, що є однією з причин неефективного реагування держави та суспільства на загрозу корупції, рівень якої зростає протягом останніх років. У зв'язку із цим розв'язання проблеми корупції є одним із пріоритетів для українського суспільства на сьогоднішньому етапі розвитку держави.

Одним із вкрай необхідних кроків у цьому напрямі є побудова професійної та незалежної судової системи, яка б гарантувала належне застосування законів та забезпечувала невідворотність покарання для правопорушників. На жаль, в Україні суди традиційно фігурують у списках найбільш корумпованих державних інституцій, що підтверджується низкою соціологічних досліджень. За таких обставин найбільш оптимальним є утворення нової судової інституції, сформованої на принципах незалежності та професіоналізму, яка зможе стати еталоном для органів судової влади.

Мова йде про створення Вищого антикорупційного суду як одного із вищих спеціалізованих судів – судів першої інстанції з розгляду окремих категорій справ. Цей суд повинен здійснювати правосуддя як суд першої інстанції у справах, визначених процесуальним законом, а також вивчати і узагальнювати судову практику у відповідних категоріях справ.

Запровадження в Україні спеціалізованих антикорупційних судів чи окремих суддів було однією з рекомендацій Організації Економічного Співробітництва і Розвитку у контексті аналізу антикорупційних реформ в країні. Окрім цього, утворення спеціалізованого антикорупційного суду через прозору і справедливу процедуру відбору, до якої повинні бути залучені спеціалісти з міжнародним досвідом, є однією з вимог надання Україні чергового траншу фінансової допомоги від МФВ.

Створення в Україні Вищого антикорупційного суду, як спеціалізованого суду, не є новелою для більшості європейських країн, де створення зазначених судів було зумовлено побоюваннями, що злочинні організації зможуть шантажувати чи підкуповувати суддів загальних судів, наявністю значного рівня впливу політичних та бізнес-еліт на суди загальної юрисдикції, а також високим загальним рівнем корумпованості судової системи. Зі схожими проблемами сьогодні зіткнулася і наша держава. Саме це і зумовлює доцільність врахування позитивного досвіду європейських країн як в частині зниження рівня корумпованості суддів, так і щодо застосування новітніх підходів до організації роботи судів та створення необхідних умов для швидкого та оперативного розгляду справ, віднесених до юрисдикції антикорупційного суду.

Основними моментами, які необхідно врегулювати на рівні відповідних законодавчих актів, є:

- 1) вироблення прозорої та неупередженої процедури відбору суддів, наприклад, з числа юристів, адвокатів та правозахисників (наприклад, конкретизація переліку вимог до кандидатів на посаду судді Вищого антикорупційного суду; уточнення процедури оцінювання кандидатів, зокрема за такими критеріями як доброчесність, професіоналізм та незалежність; недопущення надмірного розширення повноважень Вищої кваліфікаційної комісії суддів та Вищої ради правосуддя; усунення оціночних понять, що дають потенційну можливість зловживань з боку тих осіб, які оцінюватимуть кандидатів на посаду суддів);

- 2) запровадження якісно нового підходу до обрання членів конкурсних комісій (можливо за квотним принципом: від Президента, Парламенту

та Європейських інституцій за погодженням з Міністерством юстиції України), недопущення застосування адміністративного ресурсу з метою впливу на процес прийняття рішень членами конкурсних комісій;

3) надання Вищому антикорупційному суду виключних судових повноважень з урахуванням положень Кримінального процесуального кодексу України;

4) чітке визначення переліку випадків, розслідування яких належить до юрисдикції Вищого антикорупційного суду (у тому числі переліку суб'єктів таких правопорушень та мінімальних сум отриманої вигоди чи вартості предмета злочинного посягання); як наслідок – це дозволить виключити можливі спори про підсудність та чітко визначити спеціалізацію антикорупційних судів;

5) вироблення дієвого механізму виконання рішень Вищого антикорупційного суду та недопущення їх блокування або оскарження за виключенням вищих європейських інституцій;

6) запровадження дієвої системи громадського контролю за діяльністю Вищого антикорупційного суду із залученням громадських правозахисних організацій, експертів з міжнародним досвідом (одним із кроків у цьому напрямі може стати проходження судовими рішеннями додаткової громадської експертизи);

7) вироблення дієвої системи юридичних гарантій діяльності суддів Вищого антикорупційного суду, зокрема їх незалежності та професійності;

8) передбачити можливість створення антикорупційних судів першої інстанції, юрисдикція яких поширюватиметься на усі без винятку корупційні злочини, підслідні як НАБУ, так і Державного бюро розслідувань); для таких судів Вищий антикорупційний суд буде апеляційною інстанцією. Це сприятиме недопущенню виникнення практичних труднощів в реалізації слідчими територіальних управлінь Національного антикорупційного бюро України своїх повноважень;

9) вироблення чіткої функціональної моделі взаємодії антикорупційних судів з іншими правоохоронними органами у сфері запобігання та протидії корупції, зокрема з органами антикорупційної прокуратури та Національним антикорупційним бюро (це зумовлено тим, що ефективність спеціалізованого антикорупційного суду значною мірою залежить від ефективності органу або органів, які мають право передавати справи до цього суду);

10) недопущення застосування Вищого антикорупційного суду як засобу тиску на політичних опонентів;

11) недопущення відвернення ресурсів, виділених на створення та функціонування Вищого антикорупційного суду від уже існуючих контрольних органів та інших сфер, що потребують перетворень.

Одним із кроків у напрямі вирішення поставлених вище питань є розробка та прийняття закону України «Про Вищий антикорупційний суд». Сьогодні у Верховній Раді України зареєстровано проект закону України «Про антикорупційні суду» (№ 6011 від 01.02.2017), але не всі питання створення та забезпечення ефективного функціонування антикорупційних

судів знайшли у ньому своє відображення. Особливої уваги потребує вироблення шляхів усунення конкретних проблем, які може спричинити спеціалізація, а також врахування інших аспектів політичного, правового й інституційного середовища в країні, які можуть накласти обмеження чи іншим чином вплинути на роботу Вищого антикорупційного суду.

Одержано 12.06.2017

УДК 342.951

Ігор Вікторович ЗОЗУЛЯ,

*доктор юридичних наук, професор, професор кафедри загальноправових дисциплін факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3507-0012>*

ПОНЯТТЯ ВЛАДИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ

В останні часи нового значення набули дослідження, пов'язані зі значенням та місцем влади в державному механізмі. Подальшої актуальності це питання отримало у зв'язку з вимогою до розміщення відповідної статті в багатотомному виданні Великої української юридичної енциклопедії. Тому вважаємо за можливе надати певні міркування з цього приводу.

Влада, це багатогранне суспільно-політичне і правове поняття (Ю. С. Шемшученко); організована і регулятивно-контролююча основа політики, одне з важливіших і найстародавніших політичних знань управління суспільством, культурною діяльністю, конкретним життям людини; сукупність владних відносин, система влади, основою якої виступає волевиявлення народу, або певної соціальної структури, соціальної спільності, певної соціальної верстви та ін. (М. І. Горлач, В. Г. Кремень [1]); вольові відносини: індивіда до самого себе (влада над собою), між індивідами, групами, класами в суспільстві, між громадянином і державою, між посадовою особою і підлеглим, між державами (О. Ф. Скакун [2]); здатність певного суб'єкта (індивіда, колективу, організації) підпорядковувати собі волю і поведінку іншого суб'єкта у своїх власних інтересах чи інтересах інших осіб (Ю. А. Ведерніков, А. В. Папірна [3]); сила, яка з допомогою авторитету, заохочення та примусу, має здатність зі своєї волі впливати на інших; цілеспрямований вплив класу, групи або людини (носіїв влади) за допомогою певних засобів (знарядь влади) на підвладних (класи, групи, особу), внаслідок чого підвладна сторона змушена виконувати волю носія влади (М. Бажан).

Джерелом влади є волевиявлення, а сама влада здатна, не вдаючись до організації власної волі, безпосередньо приймати владні рішення, що стають нормою для всіх учасників вольового акту.

Основними компонентами влади є її суб'єкт – особа або орган, наділені правом розпорядження; об'єкт – особа або орган, до яких звернене